

Sygn. akt V CSK 70/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)
SSN Monika Koba (sprawozdawca)
SSN Anna Owczarek

Protokolant Barbara Kryszkiewicz

w sprawie z powództwa T. D.
przeciwko [...] Spółdzielni Mieszkaniowej w B.
o stwierdzenie nieważności uchwał,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 28 lutego 2019 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 19 września 2017 r., sygn. akt I ACa [...],

1) uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1 (pierwszym) w części oddalającej apelację od rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 1 (pierwszym) wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 19 października 2016 r., sygn. akt I C [...] oraz rozstrzygającej o kosztach postępowania apelacyjnego (punkt 2),

2) zmienia wyrok Sądu Okręgowego w B. z dnia 19 października 2016 r., sygn. akt I C [...]:

a) w punkcie 1 (pierwszym) w ten sposób, że oddala powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały Walnego

Zgromadzenia pozwanej z dnia 19 maja 2016 r., nr [...] w części dotyczącej jej § 1 pkt. IX ust. 3,

b) w punkcie 3 (trzecim) przez jego uchylenie,

3) oddala skargę kasacyjną w pozostałej części,

4) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 października 2016 r. Sąd Okręgowy w B. stwierdził nieważność uchwały Walnego Zgromadzenia pozwanej [...] Spółdzielni Mieszkaniowej w B. z dnia 19 maja 2016 r. nr [...] w części jej § 1 punkt IX ust. 3 o treści „W przypadku naruszenia przez członka Rady Nadzorczej zakazu konkurencji określonego przepisami ustawy Prawo Spółdzielcze, Rada Nadzorcza może podjąć uchwałę o zawieszeniu członka tego organu w pełnieniu czynności. Najbliższe Walne Zgromadzenie rozstrzyga o uchyleniu zawieszenia bądź odwołaniu zawieszonego członka Rady Nadzorczej” oraz uchwały Walnego Zgromadzenia pozwanej z dnia 19 maja 2016 r. nr [...] /2016 w części jej § 1 pkt IV obejmującego dodanie § 7¹ ust. 2 regulaminu Rady Nadzorczej o treści „Wynagrodzenie o którym mowa w ust. 1 winno być wypłacane niezależnie od liczby plenarnych posiedzeń Rady Nadzorczej, posiedzeń Komisji Rady Nadzorczej oraz posiedzeń Prezydium Rady Nadzorczej, a warunkiem wypłaty wynagrodzenia jest uczestnictwo członków Rady Nadzorczej w w/w posiedzeniach przynajmniej raz na kwartał”.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 19 maja 2016 r. odbyło się Walne Zgromadzenie pozwanej, na którym podjęto m.in. uchwały nr [...] /2016 i nr [...]. Uchwałą nr [...] /2016 zmieniono regulamin Rady Nadzorczej pozwanej w ten sposób, że dodano § 7¹ ust. 2 o treści: „Wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 1 winno być wypłacane niezależnie od liczby plenarnych posiedzeń Rady Nadzorczej, posiedzeń Komisji Rady Nadzorczej, posiedzeń Prezydium Rady Nadzorczej, a warunkiem wypłaty wynagrodzenia jest uczestnictwo członków Rady Nadzorczej w wyżej wymienionych posiedzeniach przynajmniej raz na kwartał”. Uchwałą nr [...] zmieniono § 103 statutu, który w ust. 3 otrzymał brzmienie: „W przypadku naruszenia przez członka Rady Nadzorczej zakazu konkurencji, określonego przepisami ustawy Prawo Spółdzielcze, Rada Nadzorcza może podjąć uchwałę o zawieszeniu członka tego organu w pełnieniu czynności. Najbliższe Walne Zgromadzenie rozstrzyga o uchyleniu zawieszenia bądź odwołaniu zawieszonego członka Rady Nadzorczej”.

Rada Nadzorcza pozwanej podejmuje uchwały na posiedzeniach, które powinny być zwoływane co najmniej raz na kwartał. Członkowie Rady Nadzorczej pracują w komisjach (rewizyjnej, GZM, mieszkaniowo – samorządowej) powoływanych z grona jej członków. Członkom Rady Nadzorczej zgodnie z § 106 statutu z zastrzeżeniem § 106 ust. 2 statutu przysługuje wynagrodzenie w formie miesięcznego ryczału, bez względu na ilość posiedzeń, w wysokości 40% minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w miesiącu, za który wynagrodzenie przysługuje. Pozwana liczy około 4.200 członków. Powód jest członkiem pozwanej spółdzielni, pełni także funkcję prezesa Spółdzielni Mieszkaniowej „[...]” w U..

Sąd Okręgowy oddalił wnioski dowodowe pozwanej o dopuszczenie dowodów z postanowienia Prokuratury Rejonowej w B. z dnia 12 kwietnia 2016 r., protokołu lustracji pozwanej, zeznań świadka H.S., a także zapisu na płycie CD obrad Walnego Zgromadzenia pozwanej z dnia 24 kwietnia 2014 r. uznając, że stanowisko Prokuratury czy organu kontrolującego pozwaną, które nie stwierdziły nieprawidłowości w jej działalności nie ma znaczenia dla stwierdzenia niezgodności z prawem zaskarżonych uchwał. Podobnie bez znaczenia jest to czy powód prowadzi wobec pozwanej działalność konkurencyjną, z jaką częstotliwością zwoływane jest Walne Zgromadzenie pozwanej, jaki był jego przebieg w dniu 24 kwietnia 2014 r. oraz jaki jest tryb funkcjonowania Rady Nadzorczej.

Sąd Okręgowy wskazał, że istota sporu w zakresie uchwały nr [...] sprowadzała się do oceny, czy w uchwale tej określono termin zwołania walnego zgromadzenia, władnego rozstrzygnąć o uchyleniu bądź odwołaniu zawieszonego członka rady nadzorczej, a w zakresie powództwa ewentualnego czy zaskarżona uchwała nie jest sprzeczna z postanowieniami statutu, dobrymi obyczajami lub czy nie godzi w interesy spółdzielni. Stwierdził, że do wyjaśnienia znaczenia pojęcia termin użytego w art. 56 § 4 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo Spółdzielcze (jedn. tekst: Dz. U. z 2018, poz. 1285, dalej: „Pr. sp.”) należy posłużyć się przepisami kodeksu cywilnego (art. 110-116 k.c.). W ocenie Sądu Okręgowego stwierdzenie w uchwale, że to najbliższe walne zgromadzenie rozstrzygnie o uchyleniu zawieszenia bądź odwołaniu zawieszonego członka rady nie spełnia kryterium zastrzeżenia terminu. Zaznaczył, że art. 39 Pr. sp. i statut pozwanej

przewidują obowiązek zwołania walnego zgromadzenia przynajmniej raz w roku po upływie roku obrachunkowego. Tak określony termin nie jest jednak pozbawiony pewnego elementu dowolności, którym jest decyzja zarządu o zwołaniu zgromadzenia. Podniósł, że dopuszczalne jest zastrzeżenie terminu w taki sposób, że nie wiadomo, kiedy nadejdzie ale wystąpienie danego zdarzenia musi być pewne, nie może być uzależnione od czyjejkolwiek woli, nawet jeżeli prawdopodobieństwo niezwołania walnego zgromadzenia jest nikłe. W konsekwencji uznał, że zaskarżona uchwała nie określa terminu zwołania walnego zgromadzenia i dlatego jako sprzeczna z art. 56 § 4 Pr. sp. jest nieważna.

Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że nawet gdyby uznać, że termin został w uchwale dostatecznie oznaczony to trafne były argumenty powoda zgłoszone w ramach powództwa ewentualnego przemawiające za uchyleniem zaskarżonej uchwały. Miał na względzie, że celem zawieszenia członka rady nadzorczej prowadzącego działalność konkurencyjną jest ochrona spółdzielni przed działaniami, które mogą ją narazić na nieodwracalną szkodę. Podejmowanie decyzji w tym przedmiocie zostało powierzane przez ustawodawcę radzie nadzorczej gdyż ma ona znacznie większe możliwości pilnego reagowania na tego rodzaju sytuacje. Przekazanie kompetencji radzie nadzorczej zostało jednak obwarowane koniecznością ustalenia terminu zwołania walnego zgromadzenia, jako organu uprawnionego do eliminacji nietrafnych decyzji oraz możliwie szybkiego uzupełnienia składu rady nadzorczej, gdyby zakaz prowadzenia działalności konkurencyjnej został istotnie przez zawieszonego członka rady nadzorczej naruszony. Sąd Okręgowy dostrzegł, że ustawodawca nie wskazał żadnych ram czasowych na wyznaczenie terminu rozpatrzenia odwołania, nie powinien być on jednak, zdaniem tego Sądu, zbyt długi, ponieważ mogłoby to doprowadzić do paraliżu działania rady nadzorczej co jest sprzeczne z interesem pozwanej spółdzielni. W okolicznościach sprawy warunek ten nie został spełniony, termin odbycia walnego zgromadzenia może bowiem wynosić nawet rok, a w interesie spółdzielni leży by był to termin najkrótszy z możliwych.

Odnosnie drugiej z zaskarżonych uchwał Sąd Okręgowy stwierdził, że jej treść jest sprzeczna z art. 8² ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (jedn. tekst Dz. U. z 2018, poz. 845, dalej:

„u.s.m.”) zarówno w części umożliwiającej wypłacanie ryczałtowego wynagrodzenia członkom rady w miesiącu, w którym nie brali w ogóle udziału w posiedzeniach rady i komisji, jak i w części, w której umożliwiono wypłatę wynagrodzenia za udział w posiedzeniach komisji. Przyjął, że użyte w tym przepisie sformułowanie „jest wypłacane w formie miesięcznego ryczałtu bez względu na ilość posiedzeń” dotyczy w sposób nie budzący wątpliwości posiedzeń, które miały miejsce w miesiącu za który wynagrodzenie ryczałtowe ma być wypłacone. W konsekwencji wynagrodzenie jest należne wyłącznie za miesiąc w którym członek rady nadzorczej przynajmniej raz brał udział w posiedzeniu rady. Tymczasem zaskarżona uchwała daje podstawę do wypłaty członkowi rady wynagrodzenia w postaci miesięcznego ryczałtu w sytuacji, gdy wyłącznie raz na kwartał weźmie on udział w posiedzeniu rady lub komisji. Podkreślił, że zważywszy na liczbę członków pozwanej i liczbę zagadnień, które muszą być poddane ocenie Rady Nadzorczej nakład pracy jej członków pracujących w komisjach jest znaczny i przyznanie im wynagrodzenia byłoby uzasadnione. Jednak użytego w ustawie określenia „posiedzenie” nie można interpretować jako zebrania członków komisji lub prezydium rady nadzorczej, skoro art. 8² u.s.m. wyraźnie odnosi się do organów spółdzielni, a nie wyodrębnionych z tych organów struktur. Oznacza to, że przyznanie wynagrodzenia jest uzasadnione tylko wtedy gdy obraduje organ spółdzielni, a nie wyodrębnione z tych organów struktury.

W ocenie Sądu Okręgowego uchwała ta jest także sprzeczna ze statutem spółdzielni, który w § 106 ust. 1 stanowi, że członkom rady nadzorczej z zastrzeżeniem ust. 2, przysługuje wynagrodzenie w formie miesięcznego ryczałtu za udział w posiedzeniach rady nadzorczej, bez względu na ilość posiedzeń, w wysokości 40 % minimalnego wynagrodzenia za pracę, obowiązującego w miesiącu, za który wynagrodzenie przysługuje. Regulacja statutu pozwanej, odpowiada przepisom ustawowym i nie pozostawia wątpliwości, że wynagrodzenie członkom rady nadzorczej przysługuje wyłącznie za miesiąc w którym członek rady brał udział w jej posiedzeniu przynajmniej jednokrotnie.

Wyrokiem z dnia 19 września 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację pozwanej, dzieląc ustalenia faktyczne i w zasadniczym zakresie ocenę prawną Sądu Okręgowego. Nie znalazł podstaw do uzupełnienia na wniosek skarżącej

materiału dowodowego w zakresie oddalonych przez Sąd pierwszej instancji wniosków dowodowych. Podzielił stanowisko tego Sądu odnośnie braku związku między ustaleniami, które mają być czynione w oparciu o oferowane dowody, a przedmiotem sporu dotyczącym ważności zaskarżonych uchwał.

Nie zgodził się z argumentacją Sądu Okręgowego jedynie w zakresie w jakim Sąd ten upatrywał sprzecznego z art. 56 § 4 Pr. sp. niedookreślenia terminu w powierzeniu zwołania walnego zgromadzenia zarządowi spółdzielni. Wskazał, że tego rodzaju argumentację można odnieść do każdego sposobu określenia w uchwale terminu zwołania walnego zgromadzenia, jego zwołanie każdorazowo bowiem zależy od zarządu spółdzielni. Podzielił jednak stanowisko tego Sądu, że uchwała nr [...] stanowiąc, że najbliższe walne zgromadzenie rozstrzygnie o uchyleniu zawieszenia bądź odwołaniu zawieszonego członka rady nadzorczej jest sprzeczna z wymogiem art. 56 § 4 Pr. sp., bo nie określa terminu zwołania zgromadzenia. Wprawdzie nakłada obowiązek rozstrzygnięcia w przedmiocie zawieszenia członka rady na najbliższym walnym zgromadzeniu, ale nie wskazuje terminu, w którym walne zgromadzenie powinno być zwołane. Nie zgodził się z argumentacją apelacji, że termin ten wynika z art. 39 § 1 i 2 Pr. Sp. i § 93 ust. 1 i 2 statutu spółdzielni. Stanął na stanowisku, że takiej interpretacji sprzeciwia się cel art. 56 § 4 Pr. Sp., posiedzenie organu, który dokonał wyboru członka rady powinno się bowiem odbyć w terminie umożliwiającym celowe rozstrzygnięcie w przedmiocie zawieszenia członka rady nadzorczej w pełnieniu jego czynności. Oceny tej nie zmienia określenie w sposób analogiczny w statucie i ustawie (art. 24 § 9 Pr. Sp.) terminu na rozpatrzenie odwołania członka od uchwały o jego wykreśleniu lub wykluczeniu, skoro uchwała taka w przeciwieństwie do uchwały o zawieszeniu członka rady nadzorczej nie staje się skuteczna z dniem jej podjęcia.

Podzielając w pełni stanowisko Sądu Okręgowego odnośnie do nieważności uchwały nr [...] /2016 w zaskarżonym zakresie Sąd Apelacyjny dodatkowo wskazał, że art. 8² ust. 1 u.s.m. jako zasadę przewiduje pełnienie funkcji przez członków innych niż zarząd organów spółdzielni społecznie. Dopuszczając jako wyjątek odpłatne pełnienie tych czynności należne z tego tytułu wynagrodzenie ogranicza wskazując, że statut może je przewidywać jedynie za udział w posiedzeniach i że

przybrać ono może formę miesięcznego ryczałtu nie większego niż minimalne wynagrodzenie za pracę. Niezgodnie z tym ograniczeniem postanowienie regulaminu pozwanej w brzmieniu nadanym zaskarżoną uchwałą nr [...] /2016 przewiduje wynagrodzenie członków także za udział, przynajmniej raz na kwartał, w posiedzeniach komisji i prezydium rady.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że bezprzedmiotowe były rozważania Sądu Okręgowego dotyczące powództwa ewentualnego o uchylenie uchwał, skoro Sąd ten nie objął rozstrzygnięciem tego żądania wobec uwzględnienia żądania głównego o ustalenie nieważności zaskarżonych uchwał.

Od powyższego rozstrzygnięcia skargę kasacyjną złożyła pozwana, zaskarżając wyrok w całości i wnosząc o jego uchylenie oraz rozstrzygnięcie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa w całości ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie art. 56 § 4 Pr. sp. w zw. z art. 110 k.c. i w zw. z art. 39 § 1 i 2 Pr. sp., art. 8³ ust. 2 u.s.m., § 93 ust. 1 i 3 statutu pozwanej w zw. z art. 65 k.c. poprzez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że określony w uchwale nr [...] w części jej § 1 pkt IX ust. 3 termin, nie jest terminem w rozumieniu art. 56 § 4 Pr. sp.; art. 110 k.c. poprzez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że termin oznaczać może jedynie punkt czasowy, bądź pewną liczbę następujących po sobie jednostek, np. miesiąc, dwa tygodnie etc.; art. 2 Pr. sp. w zw. z art. 65 oraz art. 351¹ k.c. przez niezastosowanie i pominięcie przy dokonywaniu wykładni terminu określonego w uchwale nr [...] w części jej § 1 pkt IX ust. 3 zasad wykładni oświadczeń woli czynności prawnych jaką są postanowienia statutu Spółdzielni; art. 8² ust. 1 u.s.m. w zw. z art. 2 Pr. sp. w zw. z art. 65 oraz art. 351¹ k.c. przez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że termin posiedzenie odnosi się jedynie do całej rady nadzorczej, a nie może być zastosowany do posiedzeń poszczególnych komisji rady nadzorczej i prezydium rady nadzorczej; art. 2 Pr. sp. w zw. z art. 65 oraz art. 351¹ k.c. w zw. z § 109, § 110 i § 111 statutu pozwanej, a także § 13 i § 17 ust. 4 regulaminu rady nadzorczej, w których to przepisach wskazano, że komisje rady nadzorczej wykonują swoje obowiązki na odbywanych posiedzeniach, w miarę potrzeby nie rzadziej niż raz na kwartał oraz przepisów postępowania, tj. art. 217 § 1 w zw. z art.

227 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez uznanie za właściwe oddalenie przez Sąd Okręgowy wniosków o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków na okoliczność zakresu działania, sposobu funkcjonowania, podejmowania decyzji przez Radę Nadzorczą pozwanej, poszczególne komisje Rady Nadzorczej i Prezydium, częstotliwość ich posiedzeń, mimo tego, że dowody te miały wpływ na ustalenie okoliczności, mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Powód w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 217 § 1 w zw. z art. 227 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. jest bezzasadny. Dowody z zeznań świadków na okoliczność zakresu działania, sposobu funkcjonowania i podejmowania decyzji przez Radę Nadzorczą oraz Komisje i Prezydium Rady Nadzorczej pozwanej nie mają żadnego wpływu na ocenę ważności zaskarżonych uchwał. Zasady funkcjonowania Rady Nadzorczej wynikają z regulaminu tej Rady, a zgodność z prawem wprowadzonych zaskarżoną uchwałą zasad wynagradzania członków Rady powinna być oceniana w świetle regulacji art. 8³ u.s.m., a nie stopnia zaangażowania członków Rady w jej prace i faktycznych uwarunkowań organizacji prac Rady.

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie w zakresie w jakim dotyczy stwierdzenia nieważności uchwały Walnego Zgromadzenia pozwanej z dnia 19 maja 2016 r., nr [...], w części jej § 1 punkt IX ust. 3. Sąd Apelacyjny błędnie bowiem przyjął, że narusza ona art. 56 § 4 Pr. Sp. nie określając terminu zwołania Walnego Zgromadzenia pozwanej, które ma rozstrzygnąć o odwołaniu zawieszenia lub odwołaniu zawieszzonego członka rady.

Statut ma charakter umowy opartej na woli zainteresowanych, a zgodnie z art. 353¹ k.c. stosunek umowny można ułożyć wedle uznania stron byleby jego treść i cel nie sprzeciwiały się jego właściwości, ustawie lub zasadom współżycia społecznego. Z tego względu przepisy statutu, jak każdej umowy nie mogą naruszać przepisów bezwzględnie obowiązujących (por. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna - z dnia 15 października 1985 r., III CZP 40/85, OSNC 1986, nr 6, poz. 86, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 1985 r., III CZP 62/95, OSNC 1995, nr 10, poz. 141, oraz wyroki

Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 1999 r., I CKN 1088/97, OSNC 1999, nr 11, poz. 193, z dnia 25 lipca 2003 r., V CK 117/02, nie publ., i z dnia 30 września 2004 r., IV CK 713/03, OSNC 2005, nr 9, poz. 160). Prawo spółdzielcze nie zawiera odrębnej od kodeksu cywilnego konstrukcji terminu, nie precyzuje również odrębnie zasad wykładni oświadczeń woli. Przepisy prawa spółdzielczego stanowią wyspecjalizowany dział prawa cywilnego, co nakazuje przy interpretacji przepisów tego prawa w sprawach bliżej w nim nieuregulowanych – stosować normy prawa cywilnego, jego reguły i konstrukcje (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 1990 r., III CZP 7/90, OSNC 1990, nr 10-11, poz. 135 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 1999 r., I PKN 582/98, OSNP 2000, nr 8, poz. 304, i z dnia 5 listopada 2010 r., I CSK 63/10, M.Spół. 2010, nr 6, str. 22). Statut jako prawo umowne jest instytucjonalnie związany z reżimem cywilnych czynności prawnych i jako taki podlega interpretacji właściwej dla wykładni oświadczeń woli (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 1989 r., III CZP 34/89, OSNCP 1990, nr 6, poz. 80 i wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2002 r., V CKN 1474/00, nie publ., z dnia 5 marca 2003 r., III CKN 1064/00, nie publ., i z dnia 30 września 2009 r., V CSK 86/09, nie publ.)

Termin służy temu by nie było na czas nieokreślony niepewności co do dalszych losów określonych stosunków prawnych. W orzecnictwie Sądu Najwyższego stwierdzono i pogląd ten należy podzielić, że określając termin nie trzeba wskazywać określonej daty w sposób sztywny, ale może być on oznaczony w sposób przybliżony (np. na wiosnę, po żniwach) lub przez takie oznaczenie kresu terminu, by dał się on z góry ustalić bez żadnych trudności. W konsekwencji nie musi być on oznaczony co do dnia, ale może być określony zdarzeniem, którego wystąpienie w przyszłości - według rozsądnych ludzkich oczekiwań – jest oczywiście pewne, czym różni się on od warunku będącego zdarzeniem przyszłym i niepewnym (por. m.in., orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1956 r., IV CR 35/56, OSNCK 1957, nr 4, poz. 118, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 1963 r., III CR 161/63, OSNC 1964, nr 7-8, poz. 152, z dnia 14 grudnia 1972 r., III CRN 331/72, OSP 1973, nr 10, poz. 195, z dnia 30 sierpnia 1990 r., IV CR 236/90, OSNCP 1991, nr 10-12, poz. 125, z dnia 29 maja 2000 r., III CKN 246/00, OSNC 2000, nr 11, poz. 213, z dnia 16 kwietnia 2003 r., II CKN 6/01, OSNC 2004,

nr 7-8, poz. 114 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 1999 r., I CKN 1069/98, OSNC 1999 r., nr 9, poz. 160)

Określenie terminu w zaskarżonej uchwale poprzez wskazanie, że: „Najbliższe Walne Zgromadzenie rozstrzyga o uchyleniu zawieszenia bądź odwołaniu zawieszzonego członka Rady Nadzorczej” spełnia wymóg terminu w rozumieniu art. 110-116 k.c. w zw. z art. 2 Pr. Sp. Z art. 39 § 1 Pr. Sp. oraz art. 8³ ust. 2 i 3 u.s.m. wynika, że zarząd zwołuje walne zgromadzenie przynajmniej raz do roku w ciągu 6 miesięcy po upływie okresu obrachunkowego. Czyni to również na żądanie rady nadzorczej oraz przynajmniej 1/10 nie mniej jednak niż 3 członków (jeżeli uprawnienia tego nie zastrzeżono w statucie dla większej liczby członków) w terminie czterech tygodni od dnia wniesienia żądania, a jeśli to nie nastąpi walne zgromadzenie zwołuje rada nadzorcza, związek rewizyjny, w którym spółdzielnia jest zrzeszona lub Krajowa Rada Spółdzielcza na koszt spółdzielni.

Skoro w normalnym toku funkcjonowania spółdzielni walne zgromadzenie musi być zwołane raz w roku, to wskazanie, że sprawa ma być rozpatrzona na najbliższym walnym zgromadzeniu spełnia wymóg określenia terminu w sposób dostatecznie pewny co do jego nastąpienia. Ocenę tę wzmacnia istnienie w prawie spółdzielczym mechanizmów zapewniających zwołanie walnego zgromadzenia gdyby obowiązki nałożone na zarząd nie zostaną zrealizowane. Termin ten w przypadku pozwanej spółdzielni jest dodatkowo doprecyzowany w § 93 ust. 1 statutu, z którego wynika, że zarząd zwołuje zgromadzenie raz do roku w terminie do 30 czerwca.

Ustawodawca wbrew sugestii Sądu Apelacyjnego pozostawił spółdzielniom określenie terminu o którym mowa w art. 56 § 4 Pr. sp., nie zawężając ich możliwości decyzyjnych w tym zakresie z uwagi na specyfikę przedmiotu rozstrzygnięcia, przez wskazanie, że ma być on wyznaczony w jakiś określonych ramach czasowych. np. nie później niż 3 miesiące. Spółdzielnie mogą więc bardzo różnie określić ten termin byleby było jasne kiedy walne zgromadzenie rozstrzygające o uchyleniu zawieszenia bądź odwołaniu zawieszzonego członka rady ma się odbyć, a sposób ukształtowania terminu nie wypaczał woli ustawodawcy. Wymóg ten w analizowanym przypadku został zrealizowany. Zauważenia wymaga, że podobnym do przyjętego w zaskarżonej uchwale

sposobem regulacji terminu ustawodawca posłużył się w art. 24 § 9 Pr. sp. wskazując, że rozpatrzenie odwołania od uchwały rady nadzorczej w sprawie wykluczenia lub wykreślenia powinno odbyć się na najbliższym walnym zgromadzeniu, nie później jednak niż 12 miesięcy od dnia wniesienia odwołania. Oceny tej nie zmienia wskazanie, że walne zgromadzenie musi się odbyć nie później niż 12 miesięcy od dnia wniesienia odwołania, skoro jest to doprecyzowanie terminu wynikającego już z regulacji ustawowych w świetle których walne zgromadzenie musi zostać zwołane raz na 12 miesięcy.

Nie można także podzielić stanowiska Sądu Apelacyjnego, że przyjęty w zaskarżonej uchwale sposób określenia terminu jest sprzeczny z celem analizowanej regulacji. Co do zasady podmioty dokonujące czynności prawnych w sferze prawa cywilnego mogą samodzielnie – w granicach zakreślonych przez art. 110 k.c. – wyznaczać terminy i ustalać sposób ich obliczania. Ustawodawca pozostawiając spółdzielni określenie terminu zwołania posiedzenia organu, który dokonał wyboru zawieszonego członka rady miał zapewne na uwadze, że nie ma potrzeby wskazywania sztywnego terminu, a powinien być on dostosowany do warunków i potrzeb funkcjonowania danej społeczności spółdzielczej i specyfiki funkcjonowania organu, który ma rozstrzygać o uchyleniu zawieszenia bądź odwołaniu zawieszonego członka rady. Określenie terminu nie dłuższego niż roczny (a do tego sprowadza się badane postanowienie statutu) nie przekonuje o wypaczeniu celu analizowanej regulacji, zważywszy na wysiłek związany z organizacją walnych zgromadzeń i koszty obciążające z tego tytułu budżety spółdzielni. Obawy o sparaliżowanie funkcjonowania rad nadzorczych są przesadzone, skoro jest to organ kolegialny (w realiach pozwanej spółdzielni liczący 13 osób). Ponadto określony przez pozwaną termin koresponduje z przyjętym w statucie (§ 104) i regulaminie rady nadzorczej (§ 2 ust. 5) terminem uzupełniania jej składu w przypadku gdy członek rady utracił mandat. W takiej sytuacji to właśnie najbliższe walne zgromadzenie dokonuje wyboru uzupełniającego do końca kadencji.

Z przytoczonych względów wobec braku podstaw do stwierdzenia na podstawie art. 42 § 2 Pr. sp. nieważności uchwały nr [...] zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu w części oddalającej apelację od rozstrzygnięcia zawartego

w punkcie pierwszym wyroku Sądu Okręgowego i w uwzględnieniu apelacji pozwanej w tym zakresie Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. orzekł co do istoty sprawy i zmienił wyrok Sądu Okręgowego w punkcie pierwszym oddalając powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały nr [...] w części jej § 1 pkt IX ust. 3.

Prawomocne oddalenie powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały aktualizuje potrzebę przystąpienia przez Sąd Okręgowy do rozpoznania powództwa ewentualnego o uchylenie tej uchwały (k. 3-13). Sąd orzeka bowiem o żądaniu ewentualnym tylko wtedy, gdy oddała żądanie zasadnicze. Jeżeli zaś sąd uwzględnia żądanie zasadnicze nie orzeka o żądaniu ewentualnym (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 1966 r., I CZ 29/66, OSPIKA 1967, nr 2, poz. 36 oraz z dnia 20 maja 1987 r., OSNCP 1988, nr 11, poz. 160). Dopiero rozpoznając powództwo ewentualne Sąd będzie mógł ocenić czy zaskarżona uchwała w okolicznościach rozpoznawanej sprawy jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i godzi w interesy spółdzielni (art. 42 § 3 Pr. Sp.).

Mając na względzie, że nie doszło jeszcze do rozpatrzenia żądania ewentualnego powoda, Sąd Najwyższy uchylił rozstrzygnięcie o kosztach za obie instancje zawarte w punkcie drugim wyroku Sądu Apelacyjnego i w punkcie trzecim wyroku Sądu Okręgowego i rozstrzygnięcie o tych kosztach (łącznie z kosztami postępowania kasacyjnego) pozostawił do rozstrzygnięcia w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, jako uzależnione od ostatecznego wyniku sporu (art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i 398²¹ k.p.c.)

Skarga kasacyjna podlega oddaleniu w zakresie w jakim kwestionowała oddalenie przez Sąd Apelacyjny apelacji od rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego stwierdzającego nieważność uchwały Walnego Zgromadzenia pozwanej nr [...] /2016 w części jej § 1 pkt IV.

Artykuł 8² ust. 1 u.s.m. zakłada, że członkowie innych niż zarząd organów spółdzielni pełnią swoje funkcje społecznie, co oznacza, że zasadą jest nieodpłatne pełnienie funkcji członka rady nadzorczej. Na zasadzie wyjątku od tej reguły statut spółdzielni może przewidywać wynagrodzenie należne członkowi rady nadzorczej, ale pod ściśle określonymi warunkami.

Po pierwsze, wynagrodzenie przysługuje jedynie za udział w posiedzeniach. Po drugie, wynagrodzenie przysługuje jedynie za udział w posiedzeniach organów

spółdzielni, a nie za udział w pracach rady nadzorczej, z czego wynika, że za udział w posiedzeniach struktur wewnętrznych rady nadzorczej (komisje, prezydium), które nie stanowią organu spółdzielni, członkom rady nadzorczej wynagrodzenie nie przysługuje, jeżeli w danym miesiącu nie zwołano posiedzenia rady. Po trzecie, wynagrodzenie jest wypłacane w formie miesięcznego ryczału, za udział w posiedzeniach, bez względu na liczbę posiedzeń. Wynika z tego, że jeżeli w danym miesiącu członek rady nadzorczej nie weźmie udziału w żadnym posiedzeniu miesięczny ryczałt mu nie przysługuje. Po czwarte, miesięczny ryczałt jest ograniczony kwotowo, nie może być bowiem wyższy niż minimalne wynagrodzenie za pracę.

Skonfrontowanie zaskarżonej uchwały z art. 8² ust. 1 u.s.m. prowadzi do wniosku, że pozostaje ona z tą regulacją w sprzeczności. Zakłada bowiem, że członek rady nadzorczej może otrzymać wynagrodzenie w postaci miesięcznego ryczału bez potrzeby uczestnictwa w danym miesiącu w posiedzeniu rady nadzorczej (a także jej struktury wewnętrznej). Konsekwencją zakwestionowanej regulacji jest zatem powstanie uprawnienia do uzyskania wynagrodzenia w postaci miesięcznego ryczału nawet jeśli członek rady nadzorczej brał udział w posiedzeniu rady nadzorczej (a także jej struktury wewnętrznej) tylko raz na kwartał, nie wykonując pracy na rzecz spółdzielni w miesiącach za który przysługuje mu miesięczny ryczałt.

Nieprzekonuje także stanowisko skarżącej, że ustawodawca wprowadzając możliwość wynagradzania członków spółdzielni za udział w posiedzeniach organów spółdzielni miał na względzie również posiedzenia członków wewnętrznych struktur tych organów. Jest ono oparte na rozszerzającej wykładni art. 8² u.s.m., z którego treści wynika, że wynagrodzenie przysługuje za udział w posiedzeniu organu spółdzielni, który błędnie jest identyfikowany przez skarżącą z jego strukturami wewnętrznymi. Przyjęciu takiego kierunku interpretacji sprzeciwia się także zasada pełnienia funkcji członków innych organów spółdzielni niż zarząd nieodpłatnie. Racje celowościowe, które przemawiają, zwłaszcza w dużych spółdzielniach, za podziałem pracy w ramach struktur wewnętrznych rady nadzorczej i uzależnieniem wynagrodzenia członków rady od udziału w posiedzeniach komisji czy prezydium rady, nie mogą prowadzić do rozszerzającej wykładni art. 8² u.s.m., skoro

wynagradzanie członków rady nadzorczej jest wyjątkiem od zasady nieodpłatnego sprawowania tej funkcji. Skarżąca nietrafnie zakłada, że każde zaangażowanie członka rady nadzorczej w jej prace powinno wiązać się z jego uprawnieniem do wynagrodzenia. Okoliczność, że zgodnie z regulaminem Rady Nadzorczej pozwanej członkowie Rady pracują w ramach komisji czy prezydium, które obradują na posiedzeniach, które odbywają się co najmniej raz na kwartał (§ 3 i § 5 ust. 2 Regulaminu) nie dostarcza argumentu na rzecz tezy, że są to posiedzenia organu spółdzielni, a jedynie z udziałem w takich posiedzeniach art. 8² u.s.m. wiąże prawo do wynagrodzenia. Dostrzeżenia wymaga, że regulacja statutu pozwanej (§ 106 ust. 1) wyraża tożsamy z Sądami obu instancji i podzielany przez Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kierunek interpretacji art. 8² ust. 1 u.s.m., skoro wyraźnie w nim wskazano, że członkom rady nadzorczej przysługuje jedynie wynagrodzenie za udział w posiedzeniach rady nadzorczej. Zaskarżona uchwała zmieniająca regulamin Rady Nadzorczej pozwanej pozostaje zatem w sprzeczności nie tylko z ustawą, ale także ze statutem pozwanej.

Z przytoczonych względów na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w pozostałym zakresie skarga kasacyjna podlegała oddaleniu, jako nie oparta na uzasadnionych podstawach.